

pu 2033

G
L
A
S
I
L
O
S
L
O
V
-
P
R
O
T
I
F
-
Ž
E
N
S
K
E
Z
V
E
Z
E

Letoll. St.2

februar 1944.

OB 26 LETNICI RDEČE ARMADÉ

Dne 23. februarja praznuje Rdeča Armada 26. letnico svojega obstoja. Na ta veliki dan slavimo rojstvo - sovjetske Rdeče Armade, ki so si jo v tetu 1918 ustvarili sovjeti pod vodstvom Komunistične Partije boljševikov.

Rdeča Armada dete sovjetskega naroda je zrasla iz ljudstva in se tudi bori za ljudstvo in njegove interese. Delavsko kmečka armada pa se ne bori samo za pravice sovjetskih narodov, ampak tudi za pravice vseh zatiranih svobodoljubnih narodov sveta. Ona je tista, ki nam je največja opora in svetel vzgled v naši narodno osvobodilni borbi. Po hrabrem vzledu in primeru herojstva bratske slovanske Rusije stopamo tudi mi v začetno fazo naše borbe.

In ob proslavi tega velikega dne vse primorske že ne obljubijamo in zagotavljamo, da bomo vzgajale svoje sinove po svetlem zgledu naših hrabrih rdečearmejcev.

Naj živi veliki voditelj vseh slovanskih narodov in maršal Rdeče Armade tovariš S T A L I N!

Naj živi nepremagljiva R D E Č A A R M A D A, ki prinaša svobodo vsem zatiranim in izkoriščanim!

VTVI

prve pokrajinske konference SPZZ za Primorsko.

D drugega februarja so prvič v zgodovini zborovale zastopnice antifašistk cele primorske. Prišle so že ne od povsod: iz slovenske Benečije, Vipavske, Griške, Trsta, Tolmina, Istre, Brkinov in Krasa. Vse srečne in zadovoljne so bile saj so prvič v življenju imele priliko povedati in izkazati vso ljubezen ter zaupanje do naroda in do svojega narodnega vodstva.

Vsem, ki so se udeležili je zapustila mogočne vtise. Skozi usta stotih delegatk je govorila Primorska, 25 let teptana in poniževana od barbarskega fašizma. Primorska, ki je bila 25 let boj za gol narodni obstoj, za o-

hranitev materinega jezika. Primorska, ki se je z vsem srcem oklenila naše narodno osvobodilne borbe, v kateri vi edino jamstvo za svojo svobodo in svobodo vsega slovenskega naroda. — In naše žene so največ trpele pod barbariskim, ažitiranjem tujca. Najbolj so občutile narodno in so cijalno zatiranje. Z bolestjo so gledale kako so jim fašisti trgali iz naročja otroke in jih oblačili v svoje-fašistične uniforme, kako je propadal dom in kako so fašisti stezali roke po slovenski zemlji. In niti za trenutek se niso prenehale boriti, niti za trenutek niso omahovale.

Vsa ta borbenost, vse hrepenenje po svobodnem življenju je prišlo do izraza na tej konferenci, ki je izzvenela kot mogočen poziv poštenim slovenskim materam in ženam, ki mogoče še stojijo ob strani, da podpro našo pravično in junaško narodno osvobodilno borbo, ter kot obsodba in prokletstvo vsem tistim, ki slabe ali se bore na strani sovražnika. Iz izpovedi primorskih mater je prihajala na dan vsa ljubezen, ki jo goji do naše narodne vojske in do njenega velikega voditelja maršala tovariše — T i t a. Izrazile so vso svojo hvaležnost naši narodni vojski, ki je s svojimi žrtvami dosegla, da je dana — s Primorska s slovensko Benečijo in Istro del nove Jugoslavije. Vzkliki "Živela naša vojska!" "Živel tovariš Tito!" ki se niso hoteli poleči so bili jaseh dokaz, kako primorsko ljudstvo ljubi svojo vojsko in svojega velikega voditelja, ki je posebljen izraz naše velike narodno osvobodilne borbe.

Obenem so izrekle vso svojo veliko hvaležnost bratški sovjetski Zvezi, ki daje mogočno podporo naši borbi. S tem njena s slavo ovenčana rdeča Armada zadaja hitlerjevskim tolpom smrtne udarce in jih goni proti zapadu, približuje dan končne osvoboditve za vse zaslužnjene narode. Navdušenega vzklikanja "Živela Rdeča Armada", "Živel tovariš Stalin!" ni hotelo biti ne konca ne kraja.

Primorske matere so s ponosom pripovedovale o svojih padli sinovih in možeh. Mlade žene so s samozavestjo

zavestno govorile o svojih dragih, ki so padli za domovino kot junaki. Ponosno in veličastno je spregovorila mati "Junakinja" o svojih dveh padlih sinovih. Iz njenih besed je izzvenela zavest, da so žrtve naših najdražjih prinesle in prinašajo velike sadove za naš narod.

Veliko zaupanje so izrazile vodstvu narodov Jugoslavije, AVNOJ-u in našemu narodnemu vodstvu Izvršnemu odboru OF, v katerih vidijo jamstvo za srečnejšo bodočnost slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije - novi federativni, svobodni Jugoslaviji, zgrajeni na bratstvu in enakopravnosti vseh njenih narodov.

Izrazile so svojo hvaležnost Centralnemu komitetu Komunistične Partije Slovenije, brez katerega ne bi bilo veličastne borbe slovenskega naroda za svobodo in srečnejše življenje. KPS je bila edina zmožna v najtežjih trenutkih slovenskega naroda povezati ves slovenski narod v Osvobodilno fronto in ga povesti v borbo proti okupatorju. Komunisti so bili in so najboljši in najpožrtvovalnejši borci v vrstah naše narodno osvobodilne borbe. Enoglasno so izrekle svoje zaupanje in priznanje KP kot voditeljici narodno osvobodilne borbe. Pripovedovale so, o svojem upanju, da bo prinesla Primorski rešitev bivša Jugoslavija. Toda v aprilu 1941 se je do kraja pokazala vsa gniloba nekdanje jugoslovanske vlade, ki je narod v najtežjih trenutkih zapustila in odšla na varno. Iz grl vseh navzočih žena je zadonela enoglasno obsodba jugoslovanske begunske vlade s kraljem Petrom II. na čelu. "Oni so tisti, ki so nas izkoriščali, prodali in zanetili bratomorno klanje", je odmevalo po dvorani. Postavile so zahtevo, da zavezniki priznajo našo novo vlado s tov. Titom na čelu, ter obsodijo izdajalsko begunsko vlado in kralja Petra.

Z ogorčenjem so obsodile Mihajloviča in njegove četnike in z zaničevanjem in gnusom so govorile o Rupniku in njegovi švabobranci, ki pomagajo Hitlerju uničevati naš narod. Vse delegatke so bile globoko pretresene, ko je neka tovarišica pripovedovala o grozotah,

ki jih počenjajo Nemci skupno z izdajalskimi švabobranci v Ljubljani. Noč za nočjo vozijo ljudi v zapore. Žene pošiljajo v Berlin, možke pa v Dachau, ki ga imenujejo večni ogenj slovanstva. V tem taborišču noč in dan gori krematorij in sprejema vase žrtve.

Delegatke so se zaklele, da ne bodo dopustile, da bi domobranci razbili narodno enotnost na Primorskem. V današnji borbi, ko divja po vsem svetu boj proti suženjstvu in tiranstvu, je mesto vsakega poštenega Slovence v narodno osvobodilni vojski. Z ogorčenjem so obsodile ne samo švabobrance, ampak tudi "sredince", ki sto je ob strani v tej borbi. Izjavile so, da se ne smemo za našati, da nas bodo drugi osvobodili. Dobro se moramo za vedati, da je edino oborožena borba pod vodstvom maršala Tita edina pravilna pot slovenskega in vseh narodov Jugoslavije.

Pozvale so vse matere in žene naj z vsemi silami podpro mobilizacijo v narodno vojsko in naj pošljejo svoje sinove in možke v partizane. Izrazile so svojo pripravljenost prevzeti na svoja ramena vso težo dela v zaledju, samo da bo lahko šlo čim več možkih v partizane. V dvorani so zadoneli enoglasni klici: "Vsi v partizane, vse za partizane!" Za vse prisotne bo ostala ta prva konferenca primorskih žena in deklet nepozabna. Čutile smo, da se uveljavljajo žene v političnem življenju svojega naroda. Prvič v zgodovini so primorske žene govorile o političnih smernicah in razpravljale o svoji usodi in o usodi vsega naroda ter so pri tem pokazale vso svojo zrelost. Pokazale so, da se zavedajo svoje enakopravnosti, ki jim jo je prinesla narodno osvobodilna borba slovenskega naroda. Dokazale so, da so vredne tega zaupanja in da so tudi sposobne, doprinesiti velik del k današnji borbi slovenskega naroda in k bodoči izgradnji svobodne slovenske domovine.

Katja.

POTEK KONFERENCE

Od vseh strani primorske zemlje so se zgrnile, zas topnice naših borbenih žena in deklet na prvo pokrajinsko konferenco. Članice SPZZ, ki so prihitele iz bližnjih vasi, so skupaj z delegatkami napolnile do zadnjega kotička prostorno dvorano, ki je bila za to priliko okrašana z zelenjem, med katerim so se prepletali trakovi slovenske trobojnice. Na pročelju so visele slovenska, jugoslovanska in ruska zastava, slika našega maršala in voditelja Tita in slika voditelja vseh zatiranih narodov tovariša Stalina. Po stenah so se brali napisi: Živel tovariš Tito, Naj živi tovariš Stalin, Živela NOVJ, Živela nepremagljiva Rdeča Armada, Živela naša nova vlada, Živela AFŽ, Živela SPZZ itd.

OTVORITEV ZBOROVANJA.

Ob 10 uri se je pričelo zborovanje. Naši borci so razvili zastavo in po dvorani je zadonelo mogočno in slvesno: "Naprej zastava slave..." Nad 20 let je ta pesem snula v srcih primorske žene, nad 20 let ni smela glasno preko ustnic. Dne 2. februarja se je razlila po dvorani. Njeni zvoki so božali in izvabljali solze sreče in zmogoslavlja.

Tovarišica Nataša, članica pokrajinskega odbora SPZZ za Primorsko je otvorila prvo pokrajinsko konferenco slovenskih žena in deklet na Primorskem in poudarila ta edinstven trenutek, ker se nikdar do tedaj še niso zbrale slovenske primorske žene, da bi razpravljale o svoji in svojih otrok usodi in o usodi vsega naroda.

Pozdravila je vse navzoče, v prvi vrsti tovarišico Angelo, predsednico glavnega odbora SPZZ za Slovenijo, in tovarišico Heleno, članico glavnega odbora SPZZ za Slovenijo. Po dvorani je zadonel **vzklik**: "Živel glavni odbor!" Nato je pozdravila tovariša Vilfana, podpredsednika narodno osvobodilnega odbora (Pokrajinskega odbora OF za Primorsko Slovenijo in člana Pokrajinskega komiteta KPS

za Primorsko. sledilo je viharo vzklikanje Pokrajinske mu NOO, PK-ju in tovarišu Vilfanu. Pozdravila je tovarisa Damijana, sekretarja poverjeništvu PK ZKM za Primorsko. V dvorani se je dvignilo vzklikanje: "Živela borbena primorska mladina!"

Nato je tovarišica podala besedo tovarišici Angeli, ki je v imenu glavnega odbora SPZŽ najprisrčneje je pozdravila vse zborovalke in želela obilo uspeha pri njihovem delu. Prinesla je borbene pozdrave žena z onstran bivše državne meje primorskim ženam. Rekla je: "Žene onkraj starih meja vemo, da ste bile ve tiste, ki ste ohranile slovenski jezik. S svojo borbo ste prečile vse naklepe italijanskih fašistov, da bi iztrebili slovensko v tej naši prelepi deželi. Vem, da boste znale tudi v bodoče čuvati enotnost slovenskega naroda in enotnost narodov Jugoslavije, kot je naročil tovariš Tito. (burni vzkliki: Živel tovariš Tito!). On je postavil temelj za novo Jugoslavijo. Vzkliki: "Živela nova Jugoslavija!" Vaša božična akcija, s katero ste pripravila 20.000 paketov našim borcem zgovorno pričča o veliki ljubezni, ki jo gojite do naše vojske.

Zahvaljujem se vsem primorskim ženam, za vsu pomoč, ki so jo nudile našim internirancem, ko so se vsi onemogli vračali iz Gonarsa in drugih taborišč.

V imenu generalnega Odbora AFŽ vam prinašam pozdrave tovarišic iz hrvatske, Bosne, Črne Gore in Makedonije. Vzkliki: "Živela naše sestre z juga!" Tovarš Tito je dejal, da je ponosen na delo, ki ga vrse naše žene. Ne žene moramo biti dešna roka naši vojski in naši narodni oblasti. Ne matere, ki smo s težavo redile otroke bomo podpirale našo vojsko, ki je jamstvo za srečnejšo bodočnost naših otrok."

Tovarišica Natasa se je toplo zakvalila za njeno izkreno besedo in podala besedo tov. Vilfanu.

POZDRAVNI GOVOR TOVARIŠA VILFANA.

Tov. Vilfan je prinesel borbene pozdrave Narodno osvobodilnega odbora in Pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko, Slovenski protifašistični ženski zvezi in častitke k njenemu delu, z željo, da bi dosegla v bodoče se večje uspehe, rekel je, da če ne bi bilo sodelovanja žena in deklet, ne bi bili tam kjer smo, ne bi bili na pragu svobode.

Ve žene in dekleta ste se izkazale povsod. Polno je ti stega drobnega dela, ki ste ga ve izvršile. Spominjam se samo vaše božične akcije in mislim, da pravilno to mačim misli naše vojske, če vam izrečem v njenem imenu še enkrat zahvalo. (Vzkliki: "Živela naša hrabra vojska", "Živeli naši partizani!"). Ve ste stober političnegadela. Če pridem na zborovanje in vidim na njem večino žena in deklet, vem, da bo zborovanje dobro uspelo. Žene niso nikdar krenile s poti borbe, ki jo je začrtal izvršni odbor. Burni vzkliki ("Živel izvršni odbor!"). Matere ve ste dale kar imate najdražjega. Dale ste svoje sinove v partizane. Marsikateri izmed njih je žrtvoval svoje življenje za svobodo naše domovine. Gonili so vas po ječah, uničili so vas. Tudi marsikatera od vas nas je za vedno zapustila. Spominjam se tistih deklet, ki so prišle ukaželjne v politično šolo pa se je našel nekdo, ki je pripeljal zločinske morilce (vzkliki: "Smrt izdajalcem!")

Eno moramo priseči: Za tiste, ki podpirajo okupatorja in njegove bande, ki so krivi smrti naših najboljših, za tiste nič drugega kakor smrt!

Vem, da ste se odločile, da boste vzdržale v borbi do konca. A vendar si želite, da bi bilo kmalu konec in se sprašujete kako je na fronti. Tam na vzhodu zmaguj Rdeča Armada pod vodstvom tovariša Stalina (viharno vzklikanje Rdeči Armadi in tov. Stalinu) Bliže se Estoniji in Balkanu in s tem tudi nam. Dne 23. februarja, bo praznovala svojo 26. letnico. Če bi je ne bilo, bi tudi

mi se dolgo čakali na svobodo. Njej se imamo zahvaliti, da se ji bližamo. Naj ne bo vrha, kjer bi ta dan ne gore kresovi, naj ne bo kraja, kjer bi ne bili napisi hvaležnosti, kjer ne bi proslavljali tega dne na dostojen način (Vzkliki: "Bomo!")

Ve poznate podrodno sklepe AVNOJ-a, ki je dokončno potrdil, da bo ta naša sveta zemlja pripadla samo in edino Jugoslaviji. Če bi se kdaj kak tujec hotel preko naših meja, bojo stali za mejo vsi Slovenci in vsi Slovenci, tj. do Vladivostoka. AVNOJ je postavil novo vlado, kateri na čelu je tovariš Tito, ki že tretje leto vodi borbo proti okupatorju. In prav mi Slovenci smo predlagali, da se podeli tovarišu Titu naslov Maršala (burno vzklikanje "Živel maršal Tito!") Begunska vlada je organizirala bratomorno vojno, ki pomaga okupatorju. V našo novo Jugoslavijo ti ljudje nimajo dostopa. In to vlado je organiziral kralj Peter (Vzkliki: "Dol z njimi!")

Prihajam s predlogi in nasveti za nadaljnje delo. Treba je, da prevzamete vaše častno odgovornost v našem javnem življenju. Tako malo tovarišic je v terenskih odborih. Morale bi biti v gospodarskih komisijah, roditeljskih svetih in v vsej javni upravi. Zavedati se morate, da ste enakopravne v borbi. Če boste v njej sodelovale, bomo z lahkoto premagali težave, ki nas ločijo od končnega cilja. Sedaj boste pretresale svoje delo in naredile načrt za bodočnost. Ve slovenske matere in žene ste vir življenja slovenskega naroda. Ko gradimo Slovenci svoj narodni dom stopa v ospredje slovenska žena, ki postaja enakopravna svojemu moškemu tovarišu. Odpira se ji pot svobode. Strli bomo fašizem, ki je nas primorske Slovence tlačil 25 let in s tem bomo strli tudi tistega, ki je izrabljajal ženo in najbolj zapostavljajal. Naj živi slovenska žena, najsvetejša pobornica nove Jugoslavije. Naj živi močna trdna Jugoslavija (burno in dolgotrajno vzklikanje in ploskanje).

Tohle in borbene so bile besede tov. Vilfana. Prišle so iz srca in segle naravnost v srce.

Tovarišica Nataša se mu je zahvalila zanje in podala besedo. Tov. Damijanu, ki je najprej pozdravil v imenu mladine zborovanje žena in deklet. V svojem govoru je poveličal primorsko mater, katere je resila otrokom slovenski jezik, katere je vzgojila mladino, da z lahkoto prenesa žrtve, ki jih terjata danes naša narodno osvobodilna borba. Propadla je vsa tista trhla fašistična stavba, ki je zastrupljala našo mladino in propadlo bo vse, kar nima narodu korenin. Čim večje bo naše sodelovanje v borbi tem bližje bo svoboda. Zato na delo za pomoč naši vojski.

Ko je tovariš Damijan končal, se mu je tovarišica Nataša zahvalila in podala besedo tovarišici Katji; katere je dala podrobno poročilo o našem delu.

Podala je razvoj ženskega gibanja v bivši Jugoslaviji in razvoj ter organizacijo SPZZ v Sloveniji. Konkretno za primorsko pa je navedla njene uspehe in izrekla izrecno pohvalo tovarišicam iz Brkinj, Krasa in Pivke. Na osnovi že doseženih uspehov je pozvala vse borbene Primorke na še večjo delavnost in pomoč naši narodni oblasti ter naši vojski.

Njenem poročilu so sledili viharni vzkliki naši partizanski vojski. Protifašistični ženski zvezi, Katiji Penovič, predsednici AFŽ in prvemu kongresu SPZZ za Primorsko.

S tem je bil dopoldanski program končan.

Popoldne se je zborovanje nadaljevalo. Politični referat je podala tovarišica Angela, predsednica glavnega odbora SPZZ za Slovenijo.

REFERAT TOV. ANGELE.

"Tovarišice primorske Slovenke! Prvič v zgodovini veste lahko danes izražile svoje narodno prepričanje in obsodile vse, kar je krivo vašemu 25 letnemu trpljenju. Danes smo vse Slovenke prvič v zgodovini slovenskega naroda enakopravne. Prvim partizanskim sdinicam, ki so organizirale prve partizane na Primorskem, se moramo zahvaliti, da se je podrla meja, ki nas je ločila 25 let, in da

lahko zborujemo.

Žene onstran starih meja smo vedno razumele vašo bol, vaše trpljenje, v katero vas je pahnil fašizem, ki vam je jemal sinove za svoje osvajaalne boje v Abesiniji in Španiji in končno za rusko fronto. Ve ste pričakovale rešitve od stare Jugoslavije, me pa smo vedele, da vas ona ne more rešiti, ker njena vojska ni bila ljudska, temveč vojska petokolonskih generalov kakor je Rupnik. Njeni voditelji so hujskali narode drugega proti drugemu in ko je prišla vojna vihra, so njene narode prodali."

Očrtala nam je vso gnilobo razmer, ki je bila v Jugoslaviji, in borbo komunistične partije proti fašizmu, ki si je vtiral pot v Jugoslavijo. Prišlo je do napada hitlerjevske Nemčije na Jugoslavijo. Radi izdaje generalov in politikov je Jugoslavija v nekaj dneh propadla. Okupacije, ki je sledila, nam je prinesla trpljenje, prinesla nam je pa tudi narodno osvobodilno borbo. V tistih težkih dneh je komunistična partija Slovenije dala pobudo za ustanovitev Osvobodilne fronte. V narodno osvobodilnem boju sodeluje v polni méri tudi žena. Žena se bori kot borka, bolničarka in politišna delavka ob rami svojega možkega tovariša in postaja z njim enakopravna.

Leta 1941. sta bili pred nami dve poti: pot časti in pot hlapčevstva. Če bi sprejeli drugo, bi naši sinovi krvaveli na ruskem bojišču za tuje interese. Slovenske žene so to razumele do dna. Z vsemi močmi so podprle partizanstvo, v katerem je naša rešitev. Tov. Angela je orisala nastanek naših partizanskih edinic, ki so zrastle v mogočno narodno osvobodilno vojsko. Pokazala je na klaverno ponašanje Hitlerjevih pomočnikov: Bela in plave garde, ki so krivi, da je na tisoče naših domov požganih, da je na tisoče naših ljudi trpelo in še trpi v taboriščih. Jamstvo, da vse trpljenje in vsa prelitekri ne bo zastonj, so sklepili AVNOJ-a, lani novembra meseca. Tov. Angela nam je podala kratko in jasno sliko o pomenu

nase nove jugoslovanske vlade pod vodstvom tovariša Tita ki bo znala očuvati vse pridobitve triletne narodno osvobodilne borbe narodov Jugoslavije.

Tov. Angela je končala svoj referat z izrazi občudovanja za slavne zmage Rdeče Armade in za požrtvovalno delo naših ruskih sestra. "Slovenske žene bomo sledile vzgledu ruskih žena. Delale bomo za našo vojsko, živele bomo le za naše osvobojenje!"

Njen govor so neprestano prekinjali, vzkliki in ploskanje vzklikale so naši vojski AVNOJ-u, tov. Titu, komunistični partiji Slovenije, Centralnemu komitetu, KPS in njegovemu sekretarju Luki; z nepopisnim navdušenjem so pa prekinjale govornico, ko je govorila o borbah in zmagah Rdeče Armade z vzkliki tov. Stalinu, Sovjetski Rusiji, Rdeči Armadi in ruskim sestram. Po govoru je sledilo viharno ploskanje, vedno novi in novi vzkliki so se trgali iz prs zborovalk. Zdelo se je, da jim ne bo konca.

Ko se je dvorana počasi pomirila, je tov. Nataša otvorila debato.

Ko debati se je oglasilo 28 tovarišic. Ni pa bila to navadna debata, kot je običajno pri takih zborovanjih. Bile so navdušene in pretresljive izpovedi tovarišic o trpljenju in o borbi vsega naroda. Govorilo je njihovo srce do kaj je predano naši narodni osvobodilni borbi. Te izpovedi so priklicale vsem navzočim solze v oči. (Prizore iz debate bomo oblavile v prihodnji številki. Op. ur.)

Na koncu debate je vsa dvorana enoglasno obsodila pople domobranske izdajalce, hitlerjeve biriče in valpte, ki magajo hitlerjevskim barbarom uničevati slovenski narod. Obsodile so, izdajalsko begunsko vlado v Kairu, ki je iz njine organizirala bratomorno klanje in se vdinjala Hitlerju. Obsodile so izdajalskega kralja, ki je središče okoli katerega se zbira vsa protiljudska klika, ki upa, da se bo pomočjo kogarkoli zopet vrnila v Jugoslavijo in ponovno sedla jugoslovanskim narodom za vrat. Zahtevale so, da naj zapadni zavezniki obsodijo begunsko vlado in prekinijo z njo vse stike. Obsodile so pa tudi vse tiste, ki stojé v

današnjem narodnoosvobodilnem boju in čakajo, da jih bodo drugi rešili. Tovarišice so poudarjale, da si bomo le z borbo priborili svoje mesto v bodočem svetu, ne pa z brezplodnim govoričenjem, kot delajo ti takozvani "srečinci". Enoglasno je zagrmelo po dvorani: "Vsi v partizane! Borba je naša edina pot!". Deleгатke so soglasno sklenile, da bodo žene prevzele v zaledju na svoja ramena vse delo, upravno in politično. Vsi možki morajo v partizane, da bo čimprej zavihrala v naši svobodni domovini slovenska zastava s peterokrako rdečo zvezdo.

Referat Tov. Helene.

Referatu tov. Angele je sledil organizacijski referat tov. Helene, članice glavnega odbora SPZZ. V njem nam je podrobno očrtala kako je nastala na pobudo OF SPZZ, v kateri je lahko tudi slovenska žena in mati borba za svobodo slovenskega naroda, na da bi zgrabila za puško in se ločila od svojega doma in otrok. Na kratko je orisala organiziranje SPZZ na primorskem in organizacijo SPZZ ter AFŽ, v kateri so povezane tovarišice iz vse Jugoslavije. Izčrpno je govorila o vseh nalogah, ki jih izvršuje in ki jih ima SPZZ, Osnova vsčga dela, ki smo ga vršile in še stoji pred nami pa je zgraditev novega človeka poštenega, resnicoljubnega in svobodnega, ki ga mora oblikovati kot vzgojiteljica slovenska žena. Končala je svoj referat z vzklikom: "Naj živi slovenska žena, ustvariteljica novega človeka, ustvariteljica tovarištva svobodnih, veselih in delavnih ljudi!"

Tudi po tem referatu se je razvila živahna debata. Po zaključeni debati je tovarišica Mrena prečitala pozdravne brzojavke AVNOJ-u in Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije, Tovarišu Titu; Izvršnemu odboru OF, Centralnemu komitetu KPS in Centralnemu odboru AFŽ ter pozdrave Pokrajinskemu odboru OF za Primorsko Slovenijo, Pokrajinskemu komitetu KPS za Primorsko Slovenijo in glavnemu odboru ZKM. Vsi pozdravi so bili z navdušenjem sprejeti.

Sledila je volitev. Izvoljen je bil dosedanji-
inicijativni odbor. Vanj je bila sprejeta ena nova
članica, za častno članico pokrajinskega odbora SPŽ
pa je bila izvoljena "mati junakinja".

Zborovanje se je zaključilo z vzklikanjem tov
Titu in s pesmijo "Naprej zastava Slave..."

Zvečer je bil prirejen lep kulturni večer. (O
tem bomo poročali v prihodnji številki. Op.ur.)

Mara.

POZDRAVNE BRZOJAVKE

POSLANE S PRVE POKRAJINSKE KONFERENCE SPŽ ZA .

PRIMORSKO

AVNOJ-u in Nacijonalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije.

Primorske žene zbrane na svoji prvi sirši Pokra-
jinski konferenci pošiljamo borbene in plamteče po-
zdrave AVNOJ-u in naši prvi pravi ljudski vladi na-
cijonalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije. Zaveda
joč se velikega dne drugega zasedanja AVNOJ-a in nje
govih odlokov, med njimi odlok o priključitvi Primor-
ske k Jugoslaviji.

Primorske žene so na svoji prvi konferenci obsod-
le begunsko londonsko vlado s kraljem Petrom na čel-
radi njenega izdajalskega delovanja, ker pomaga Nem-
cem pobijati naše partizane, in požigati naše domove.

Primorske žene zahtevamo od zapadnih zaveznikov,
da takoj prekinejo vse stike z izdajalsko begunsko-
londonsko vlado in priznajo Nacijonalni komitet os-
voboditve Jugoslavije kot edino zakonito pravo ljud-
sko vlado.

TOVARIŠU T I T U,
PRVEMU MARŠALU JUGOSLAVIJE.

Zastopnice borbenih žena vse Primorske, Slovenske Benečije in Istre, pošiljejo s svoje prve pokrajinske konference, svoje borbene plamteče pozdrave Vam genijalnemu - vojskovodji in vrhovnemu komandantu Narodno osvobodilne vojske Jugoslavije, ki nas je s svojo krvjo rešila 25 letnega suženjstva. Zavedamo se, da je naša s slavo ovenčana vojska po vašim vodstvom jamstvo za našo svobodno in srečnejšo bodočnost v novi demokratični, svobodni Jugoslaviji.

Protifašistke zbrane na prvi pokrajinski konferenci za Primorsko.

IZVRŠNEMU ODBORU OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA.

S svoje prve pokrajinske konference vam pošiljamo kot zakonitemu zastopniku slovenskega naroda protifašistke s Primorskega svoje borbene pozdrave in vam izrekamo svojo globoko hvaležnost in priznanje za modro vodstvo slovenskega narodno osvobodilnega gibanja iz katerega je zrastle velika narodno osvobodilna vojska Slovenije, ki je osvobodila našo Primorsko iz 25 letnega suženjstva italijanskega fašizma.

CENTRALNEMU KOMITETU KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE.

S prve pokrajinske konference pošiljamo primorske žene protifašistke Komunistični Partiji Slovenije svoje borbeno in hvaležne pozdrave. Zavedamo se, da Primorska ne bi bila osvobojena brez osvobodilnega gibanja slovenskega naroda, katerega ne bi bilo brez KPS. Še posebej pa pozdravljamo Komunistično partijo kot prvobornico za enakopravnost žene in kot poroka, ki bo vedno na vsakem koraku ščitila pravice žene.

Protifašistke zbrane na prvi pokrajinski konferenci za Primorsko.

CENTRALNEMU ODBORU AFŽ ZA JUGOSLAVIJO.

Primorske žene in dekleta zbrane na prvi pokrajinski konferenci SPŽŽ vam pošiljamo borbene sestrške - pozdrave. Zavedajoč se svojih dolžnosti v narodno osvobodilni borbi bomo z vsemi silami podprle junaško borbo in napore žena vse Jugoslavije za zgraditevbdj še srečnejše skupne domovine, v kateri bodo tudi že - ne dobile vse pravice.

Protifašistke zbrane na prvi pokrajinski konferenci za primorsko.

8. MAREC - praznik vseh borbenih žena

Pred 30 leti je predstavljal 8. marec kot praznik - borbe delovnih žena vsega sveta. Od takrat naprej so delovne žene na ta dan demonstrirale po ulicah velikih mest in dajale duška svojemu sovraštvu do vseh o njih, ki so vzdržavali ženo v suženjstvu, ki so izkorisčali človeka po človeku. Večkrat so bile te demonstracije razbite s policijskimi pendreki in bajoneti žen darjev. Toda borbe žena niso mogli zadušiti, kar jo je vodil delavski razred s svojo revolucionarno Partijo na čelu, ki nikdar ne kloni. Tako je proslava 8. marca začela kot borba za žensko enakopravnost

8. MAREC PRAZNIK BORBENIH ŽENA PRAZNOVAN V ZNAČENJU - BORBE PROTI KRIVIČNI VOJNI.

V prvi svetovni, imperijalistični vojni, ki je gno^{va} - družinske očete v vojno klavnico, so ostale žene in - matere s svojimi otroki same doma s skrbjo, kako preživeti družino. Trba je bilo rešiti svet tega neplodnega klanja, to krivično vojno. Delavski razred je prevzel nase to nalogo. Ruske delav. ke so prve odgovorile na poziv Lenina, ki se je glasil: "Mirni in delovni

prenehajte s tem medsebojnim klanjem, ki je v korist osvajaalcev!" Žene in matere mnogih zatiranih narodov so se odzvale temu pozivu. Najglasneje in najodločneje je dvignila svoj protest proti krivični vojni Rosa Luxemburg, znana bojevnica za ženske pravice. Tedaj so si delovne žene izbrale 8. marec za mednarodni ženski dan. Ta dan so izbrale zato, ker se je na ta dan vršila prva demonstracija s katero so ameriške žene zahtevale enakopravnost. V letih 1914 - 1917 je bilo največje zlo imperijalistična vojna, največji sovražnik žena in mater so bili netilci te vojne. In zato se je 8. marca v vseh teh letih proslavljala v znamenju ostre borbe proti vojni. Na ta dan so žene manifestirale svojo borbo: "Konec krivični vojni!" na čelu te borbe je bila ruska partija boljševikov.

Najlepša proslava 8. marca je bila ona, ki je za ruske žene pomenila konec vojne. To je bilo leta 1917, ko so ruske žene odšle na ulico in manifestirale svoje zahteve: "Mir in kruh!" Takrat so ruski vojaki skupno z delavci obrnili orožje proti zasovraženim carskim oficirjem. Stavkujoči so si podali roko z ženami in vojaki, osvojili so Petrograd. Tako so ruske žene proslavile svoj zadnji 8. marec v suženjstvu. Takrat so dosegle enakopravnost in svobodo, blagostanje in mir. Od tedaj je ženski dan za sovjetsko ženo praznik svobode in proslavljale so ga kot takega vse do te vojne. V letih borbe proti fašizmu pa ga slavijo v znamenju borbe proti smrtnemu sovražniku nemškemu fašizmu. V sovjetski domovini so spoznale, kaj se pravi biti srečna žena in mati in za to srečo se borijo kot levinja. Njihova ljubezen do rdeče Armade je neizmerna, njihova pomoč Rdeči Armadi je nadvse izdatna.

V stari Jugoslaviji mnoge nismo vedele za 8. marec. Nismo vedele kaj nam grozi od fašizma, dokler nam ni Komunistična partija pokazala vso nevarnost, ki grozi ženi in materi in vsemu narodu od tega zla. KP nam je odprla oči: "Ne delajte si utvar. Laž je, da vam fašizem nudi mir in dom

družinsko srečo."

In res kar je KP v svoji previdnosti prekovala se je zgodilo. Razgalil se je fašizem v svoji okrutni, ostudni goloti. Matere in žene smo doživele najhujše, kar nas more doleteti: požigajo nam domove, morijo nam otroke, ubijajo moške, posiljujejo hčere, streljajo si - nove.

Letošnji 8 marec je že tretji, da ga praznujemo v znamenju borbe proti fašističnemu okupatorju, za osvoboditev našega naroda in vseh narodov Jugoslavije. Kati mednarodni ženski dan praznujemo vedno v smislu mobilizacije vseh ženskih sil za doseg tistih ciljev, za katere se žene tokrat borijo. Pred 30 leti so se borile za enakopravnost. V letih svetovne vojne so se borile proti krivični vojni, po končani svetovni vojni spet za ženske pravice, sedaj se borimo za zmago naroda osvobodilnega gibanja, za mir, toda ne zó mir za vsako ceno, temveč za zmagoviti mir, ki ga ne bomo dosegli drugače kot z najostrejšo borbo.

In zato bomo letošnji mednarodni ženski dan praznovali v znamenju velike ljubezni do naše vojske. Da bomo naši vojski, kot smo dale do sedaj, da bo se bolj zmagovito bila po sovražniku in ga končno izgnala z še svete zemlje. Praznovala bomo 8 marec skupno z ženi vse Jugoslavije, ker smo vse ena sama enotna proti fašistične zveza žena. Naša vojska se pod modrim vodstvom maršala Tita bori za svobodo vseh narodov Jugoslavije in me bomo pomagale, da se njihova enotnost bolj poglobi.

(Iz okrožnice glavnega odbora)

PRIMORSKA MATI

Na prvi pokrajinski konferenci sem se srečala z materjo, ki ji pravijo radi njenega junaškega ponašanja - pred nemškimi ok patorji Junakinja.

Sedela je v prvi vrsti, še opazila jo nisem, dokler ni vstala s svojega sedeža. Bila je visoka, krepka in lepe žena, oblečena v preprosto črno obleko. Glavo so ji pokrivali le črni lasje, med katerimi še nisi opazil sivih pramenov. Vsa njena pojava je bila v skladu z njo samo. Vse oči so se obrnile k njej in jo napeto gledale. Počasi, kakor da bi zbirala svoje misli je spregovorila. Njena beseda je bila jasna in krepka, osvojila je takoj vse poslušalce, pritegnila vsa srca. Praj glasna dvorana je hi pomalo nemela in prisluhnila besedam matere Junakinje.

Takole je govorila junaška mati:

"Tudi jaz sem mati treh partizanov. Dva sta mi že padla in ni mi žal, da sem vzgojila take sinove. Naj ne bo matere, ki bi ji bilo žal če bi njen sin ali brat padel v boju za svobodo, naj ne bo matere, ki bi dala svoje sinove belogardistom. Fašistom ste dajale svoje sinove. Kadar je fašizem klical ni nihče rekel: Mi ne gremo! Sedaj ko kliče naš narod se nekatere matere izgovarjate na bolne sinove in ne mislite ne sramoto, ki vas bo obli la tisti čas ko bomo zadihali svobodno. Izgovarjate se, da vam bodo požgali hišo, če bo šel sin v partizane. Kaj za to, če jo požgo, saj bomo po vojski zgradili novo, lepšo in večjo. Sedaj se pripravljamo na nekaj velikega in zato veliko moramo žrtvovati vse."

Njeni stavki so presunili navzoče. V globoki ganjenosti je zapela dvorana: "Kot žrtve ste padli". Tudi mati Junakinja je pela in bila je visoko vzravnana. Njena prst je bila krčevito stisnjena in je klicala po maščevanju. Njen glas je bil mehak in čist. V očeh sta ji blesteli dve svetli solzi. Vedela sem, da je v tistih trenutkih videla v duhu svoja dva fanta, krasna mladeniča,

katera je žrtvovala za našo sveto borbo.

V odmoru sem stopila k njej. Rada bi se bila še kaj pogovorila z njo, izvedela še kaj iz njenega življenja.

"Tako vesela sem, da sem te spoznala, tovarišica. Tvojega sina sem spoznala že pred meseci, krasen fant je."

"Ali Ti mojega sina poznaš?" Mi je rekla in postala takoj bolj zaupna do mene.

Pogovorili sva se tako kakor bi si bili znanki že dolgo vrsto let. Grozne dneve je prestala mati Judakinja v zadnjih mesecih te naše borbe. Nikdar se ji ne bodo izbrisali iz spomina, ker se zbrisati ne dajo. Še zamamiš jih komaj. Po razpadu Italije se je odločil tretji sin, da gre v partizane. Velik, stasit mladenič je bil, življenje in upanja poln. Prisrčno zta se poslovila z materjo tisti večer in nista niti od daleč slutila, da se poslavljata poslednjič. Ni slutila, da bo za večno izgubila svojega otroka, ko je odhajal cez domači prag in stopil na trdo cesto. Izdajalčeva stopinja mu je sledila prav do podrtije, kjer je prenočil. Proti jutru so prišli nemci in s ga ubili. Zdrav je zapuščal prejšnji dan do mačoh vas, mrtev se je drugi dan vračal vanjo. Nemci s ga pripeljali na lojterskem vozu vsega razmesarjene ga in krvavega. Sklicali so skupaj vso vas, hoteli so vedeti čigav je. Zatajiti je morala svojega otroka, čeprav se ji je srce trgalo od bolečine. Niti ena so za ni smela preko njenega lica. Nemški psi pa so lajali vanjo, da je psica in ne mati, ker ne joče za svojim otrokom. Ona pa je morala tajiti, tajiti do skrajnosti. Šele ko so ji pokazali njegovo legitimacijo s sliko ni mogla tajiti več. Namesto, da bi spremljala svojega mrtvega sina na njegovi poslednji poti, je morala v zapor.

Dva sinova je žrtvovala za svobodo naše Primor-

ske, za vsakega posebej je trpela, a trpljenje je ni strlo, le ojeklenelo jo je. Gledala sem jo pazneje, kako je spremljala z največjo pozornostjo potek konference in zdelo se mi je, da živita njena dva mrtva sinova v njenem delu.

OBJAVA

Razpisujemo plemenito tekmo okrožji, rajonov in vasi v nabiralnem mesecu od 8. II. - 8. III. 44. V tem mesecu bomo pridno zbirale vse potrebno za naše ranjene borce. Točnejša navodila so dobili okrožni odbori SPZZ. Prihodnjič bomo objavile imena okrožji, rajonov in vasi, ter imena tovarišic ki se bodo skazale najboljše pri tem delu.

Pridno na delo, naše geslo v tem času mora biti: "Vse za naše ranjene borce!"

Smrt fašizmu - svoboda narodu! Pokrajinski odbor SPZZ
za Primorsko.

Okrožja delujejo

Kraško okrožje je nabralo v mesecu januarju preko 50000 lir prostovoljnih prispevkov 56 kg masti in 23 l olja.

V Trstu je postavljen okrožni odbor in tovarišice so se z vso požrtvovalnostjo vrgle na organizacijsko delo.

Okrožje Brkini. Tu so prirejale masovne mitinge po vaseh v zvezi s kampanjo za AVNOJ.

Tovarišice iz tolimskega okrožja so organizirale delovne čete, ki pridno delujejo.

Pivsko okrožje pa je v zadnjem mesecu zelo dvignilo in ga danes štejemo v vrsto najboljših okrožji.

Ajdovsko okrožje je nabralo v mesecu januarju 51,890 lir prostovoljnih prispevkov in posojila.

Vsi do danes doseženi uspehi nam morajo biti le v spodbudo in nam dajati se več volje in stopnjevati našo delavnost in borbenost.

Pokrajinski odbor SPZZ
za Primorsko.

